

ב"ה

שביעי - אחרון של פסח

וחמושים עלו בני ישראל

בשלה י"ג י"ח

כנגד כל יהודי שרצה לצאת ממצרים היו 499 שלא רצו

על הפסוק¹ "וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים", איתא במכילתא: "אחד מחמשה. ויש אומרים אחד מחמישים. ויש אומרים אחד מחמש מאות".

ולכאורה אינו מובן: לשם מה מספרת זאת המכילתא – האם כוונת התורה לדבר בגנותן של ישראל חס ושלום, שרק אחוז קטן מבני ישראל יצאו ממצרים, ושאר בני ישראל לא רצו לצאת ממצרים?

וביותר אינו מובן: מה מקום למחלוקת תנאים בענין זה – גם אם יש לימוד מהפסוק, מהו הצורך להגדיל את גנותן של ישראל ולומר שיצאו ממצרים לא "אחד מחמשה" אלא "אחד מחמישים", או "אחד מחמש מאות"?

אך הענין הוא – שיש בזה לימוד והוראה בעבודתינו: ביציאת מצרים היו סביב כל יהודי עוד 499 יהודים, אשר, למרות היותם בני אברהם יצחק ויעקב, לא רצו לצאת ממצרים.

גם לאחרי שמשה רבינו בישר לבני ישראל – בשם הקב"ה – "פקד פקדתי"², שכבר הגיע הזמן לצאת מהגלות ולקבל את התורה, ולאחרי שכבר ראו בעיני בשר את השבירה של מצרים על ידי עשר המכות וכו' – עדיין טענו

¹ בשלה יג, יח.

² שמות ג, טז

שרצונם להיות "ככל הגוים"³; לשם מה ללכת לקבלת התורה ולקבל על עצמם עול מצוות – מוטב להשאר בגלות ולזכות בכל "טוב ארץ מצרים"⁴.

ולמרות היותו אחד מחמש מאות – לא התפעל מהם, אלא הלך בתוקף ובזריזות (כהפירוש השני ב"חמושים", "מזורזין"⁵), ללא חשבונות, למדבר זר ומנוכר, ובאופן ש"גם צדה לא עשו להם"⁶.

ועל ידי התוקף שלו פעל על שאר בני ישראל שגם הם הלכו עמו, כך, שמכל ה-499 נשארו רק 49 שלא רצו לצאת ממצרים, ואחר כך פעל יתירה מזה, שמכל ה-49 נשארו רק ארבעה (כך, שכל הפירושים שבמכילתא הם אמת, "אלו ואלו דברי אלקים חיים"⁷), ועד שסוף כל סוף פעל גם על הארבעה האחרונים, ובפועל יצאו כל בני ישראל מארץ מצרים.

וכן הוא גם בנוגע לגאולה העתידה:

כאשר יהודי טוען: הנני מוכן לצאת מהגלות, אבל תחילה יהיו כל בני ישראל, או לכל-הפחות חלק מבני ישראל, מוכנים לכך, ואז יצטרף גם הוא אליהם – אומרים לו: עליך להיות לא האחרון אלא הראשון!

הנך אמנם אחד ויחידי בין כל בני ישראל שמסביבך, ואצל בני ישראל גופא – בין יהודים שומרי תורה ומצוות, אלא שאינם רוצים לצאת מהגלות: כל אחד מהם קבע לעצמו סדר מסודר, פלוני במסחר, פלוני ברבנות, ופלוני עסוק בעריכת "חיבור" בגלל רצונו להיות גדול בישראל, ומה הצורך שלהם בביאת משיח שיבטל את התכניות שלהם... אבל אף על פי כן, עליך להיות "עז פנים", ולמצוא את התוקף לצאת מהגלות, ועל ידי התוקף שלך – תפעל גם על אלו שמסביבך.

והוראה זו נלמדת גם מההפטרה דאחרון של פסח, שבה מסופר אודות מפלת סנחריב ונצחוננו של חזקיהו – מאורע שאירע בלילה הראשון של פסח, הזמן דיציאת מצרים, ומפטירים בו באחרון של פסח, היום טוב על הגאולה העתידה:

³ ראה יחזקאל כ, לב.

⁴ ויגש מה, יח.

⁵ מכילתא בשלח שם הובא בתו"ש עה"פ (אות רנט). יל"ש עה"פ (רמז רכז).

⁶ בא יב, לט.

⁷ עירובין יג, ב. וש"נ.

לא זו בלבד שחזקיהו לא התפעל מאומות העולם – סנחריב מלך אשור, בהיותו בתקפו, ועד שאמר בוודאות "עוד היום בנוב לעמוד גו"⁸, אלא עוד זאת, שלא התפעל גם מבני ישראל:

חזקיהו היה יחידי – בניגוד לשבנא וסייעתו, שהיו הרוב, וטענו שצריך להשלים עם סנחריב, כך, שלכאורה יש טענה על פי תורה – ש"אחרי רבים להטות". ובפרט ששבנא היה ראש הסנהדרין, וגם סייעתו היו חברי הסנהדרין⁹ - כולם רבנים!

ואף על פי כן טען חזקיהו: כל החשבונות אינם נוגעים אלי! כיון שישעיה הנביא – שהוא כמו משה – מסר ציווי הקב"ה שאין להשלים ולהתאחד עם סנחריב, אין לי מה להתחשב עם חשבונות של "אחרי רבים להטות". וכמו יוצאי מצרים, שבשמעם דבר ה' על ידי משה רבינו: "פקד פקדתי" – לא התחשבו בחשבונות ויצאו ממצרים. והוראה נוספת בהסיפור אודות חזקיהו:

חזקיה טען שאין לו כח לערוך מלחמה, ואין לו כח אפילו להתפלל להקב"ה, אלא – "אני ישן על מטתי", מתוך בטחון גמור שהקב"ה לא יעזבנו, ואכן כך היה בפועל, כמסופר במדרשי חכמינו ז"ל¹⁰.

וזוהי ההוראה – שגם כאשר יהודי חושב שאין לו כחות גדולים, הנה אם רק יהיה לו בטחון גמור בהקב"ה, יש לו הכח שלא להתפעל מהסביבה, וכאמור, שעל ידי התוקף כו', הנה סוף כל סוף לוקחים גם את כל בני ישראל שבסביבה אל הגאולה העתידה לבוא בקרוב ממש.

קטע משיחת אחרון של פסח, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשכ"ה ח"ג ע' 241.

⁸ ישעיה יו"ד, לב.

⁹ ראה ישעיה ח, יא-יב ובפרש"י (מסנהדרין כו, א).

¹⁰ איכ"ר פ"ד, טו.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה